

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

3 päivänä lokakuuta 2019*

Ennakkoratkaisupyyntö – Direktiivi 93/13/ETY – Kuluttajasopimukset – Kohtuuttomat ehdot –
Ulkomaanvaluutassa indeksoitu kiinnelaina – Valuuttakurssin määrittämistä koskeva sopimusehto –
Sopimusehdon kohtuuttomuuden toteamisen vaikutukset – Tuomioistuimen mahdollisuus korjata
kohtuuttomat ehdot turvautumalla siviilioikeuden yleisiin sääntöihin – Kuluttajan edun arviointi –
Sopimuksen olemassaolo ilman kohtuuttomia ehtoja

Asiassa C-260/18,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Sąd Okręgowy w
Warszawie (Varsovan alueellinen tuomioistuin, Puola) on esittänyt 26.2.2018 tekemällään päätöksellä,
joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 16.4.2018, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Kamil Dziubak ja

Justyna Dziubak

vastaan

Raiffeisen Bank International AG, aiemmin Raiffeisen Bank Polska SA,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Prechal (esittelevä tuomari) sekä tuomarit F. Biltgen,
J. Malenovský, C. G. Fernlund ja L. S. Rossi,

julkisasiamies: G. Pitruzzella,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Kamil Dziubak ja Justyna Dziubak, edustajanaan A. Plejewska, adwokat,
- Raiffeisen Bank International AG, aiemmin Raiffeisen Bank Polska SA, edustajinaan M. Bakuła
ja I. Stolarski, radcowie prawni, sekä R. Cebeliński, adwokat,
- Puolan hallitus, asiamiehenään B. Majczyna,

* Oikeudenkäyntikieli: puola.

- Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään S. Brandon, avustajanaan A. Howard, barrister,
 - Euroopan komissio, asiamiehinään N. Ruiz García ja M. Siekierzyńska,
- kuultuaan julkisasiamiehen 14.5.2019 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,
on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY (EYVL 1993, L 95, s. 29) 1 artiklan 2 kohdan, 4 artiklan, 6 artiklan 1 kohdan ja 7 artiklan 1 kohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat yhtäältä Kamil Dziubak ja Justyna Dziubak (jäljempänä lainanottajat) ja toisaalta Raiffeisen Bank International AG, aiemmin Raiffeisen Bank Polska SA (jäljempänä Raiffeisen), ja jossa on kyse ulkomaan valuutassa indeksoidussa kiinnelainasopimuksessa käytettyä indeksimekanismia koskevien ehtojen väitetyistä kohtuuttomuudesta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 Direktiivin 93/13 johdanto-osan 13. perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”jäsenvaltioiden lakien ja asetusten, joissa suoraan tai välillisesti vahvistetaan kuluttajasopimusten ehdot, osalta oletetaan, että ne eivät sisällä kohtuuttomia ehtoja; tämän vuoksi ei ole tarpeen saattaa tämän direktiivin säännöksiä koskemaan ehtoja, joissa heijastuvat pakolliset lait tai asetukset, tai niiden kansainvälisten sopimusten, joissa jäsenvaltiot ja yhteisö ovat osallisina, periaatteet tai määräykset; tässä suhteessa 1 artiklan 2 kohdan ilmaisu ’pakolliset lait ja asetukset’ kattaa myös ne säännöt, joita lain mukaan sovelletaan sopimuspuolten välillä silloin, kun muusta järjestelystä ei ole sovittu.”

- 4 Kyseisen direktiivin 1 artiklan 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tämän direktiivin säännökset eivät koske pakollisia lakeja tai asetuksia heijastavia sopimusehtoja eikä kansainvälisten sopimusten, joissa jäsenvaltiot ja yhteisö ovat osallisina, määräyksiä tai periaatteita, varsinkaan liikenteen alalla.”

- 5 Mainitun direktiivin 4 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Sopimusehdon kohtuuttomuutta arvioidaan ottaen huomioon sopimuksen kohteena olevien tavaroiden ja palvelujen luonne ja viitaten sopimuksentekohetkellä kaikkiin sopimuksen tekoon liittyviin olosuhteisiin sekä kaikkiin muihin sopimuksen ehtoihin tai toiseen sopimukseen, josta se on riippuvainen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 7 artiklan soveltamista.

2. Sopimusehtojen kohtuuttoman luonteen arviointi ei saa koskea sopimuksen pääkohteen määrittelyä, hinnan tai korvauksen riittävyttä eikä vastineena toimitettavia palveluja ja tavaroita, jos ehdot on laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi.”

6 Direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja että sopimus jää muilta osin osapuolia sitovaksi, jos sopimus voi olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja.”

7 Kyseisen direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on kuluttajien ja kilpailevien elinkeinonharjoittajien edun vuoksi varmistettava, että on olemassa riittäviä ja tehokkaita keinoja kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisissä sopimuksissa.”

Puolan oikeus

8 Siviililain (Kodeks cywilny) 56 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Oikeustoimella on siinä ilmaistujen vaikutusten lisäksi myös ne vaikutukset, jotka johtuvat lainsäädännöstä, yhteiskunnassa vallitsevista säännöistä ja vakiintuneista tavoista.”

9 Siviililain 65 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Tahdonilmaisua on tulkittava yhteiskunnassa vallitsevien periaatteiden ja vakiintuneiden tapojen mukaisesti siten, että otetaan huomioon olosuhteet, joissa tahdonilmaisua on annettu.

2. Sopimuksista on pyrittävä selvittämään käytettyjen ilmaisujen kirjaimellisen merkityksen sijasta, mikä on ollut sopimuspuolten yhteinen tarkoitus ja mihin sopimuksella on pyritty.”

10 Siviililain 353¹ §:ssä säädetään seuraavaa:

”Sopimuksen osapuolet voivat vapaasti päättää oikeudellisesta suhteestaan, kunhan sen sisältö ja sen tavoite eivät ole ristiriidassa oikeussuhteen erityispiirteiden (luonteen), lakien ja yhteiskunnassa vallitsevien sääntöjen kanssa.”

11 Siviililain 354 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Velallisen on täytettävä velvoitteensa sen sisällön mukaisesti ja sellaisella tavalla, joka vastaa veloitteen sosioekonomista tavoitetta ja yhteiskunnassa vallitsevia sääntöjä, sekä alalla mahdollisesti vallitsevien vakiintuneiden tapojen mukaisella tavalla.

2. Velkojan on myötävaikutettava veloitteen täyttämiseen samalla tavalla.”

12 Siviililain 385 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”1. Kuluttajan kanssa tehdyn sopimuksen ehdot, joita ei ole erikseen neuvoteltu, eivät sido häntä, jos ne vaikuttavat hänen oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa hyvien tapojen vastaisesti vahingoittaen selvästi hänen etujaan (lainvastaiset sopimusehdot). Tämä säännös ei koske osapuolten olennaiset veloitteet määrittäviä ehtoja, mukaan lukien hintaa tai korvausta koskevat ehdot, jos ne on vahvistettu yksiselitteisesti.

2. Jos sopimusehto ei 1 momentin mukaan sido kuluttajaa, sopimus sitoo osapuolia muilta osin.

3. Kuluttajan kanssa tehdyn sopimuksen ehdoilla, joista ei ole erikseen neuvoteltu, tarkoitetaan sopimusehtoja, joiden sisältöön kuluttaja ei ole voinut vaikuttaa konkreettisesti. Kyse on erityisesti ehdoista, jotka on sisällytetty toisen sopimuspuolen kuluttajalle tarjoamaan vakiosopimukseen.

--”

13 Siviililain 385 §:n 2 momentissa säädetään seuraavaa:

”Sopimukseen sisältyvien sopimusehtojen yhteensoveltuvuutta hyvien tapojen kanssa arvioidaan sopimuksen tekoajankohtana vallinneen tilanteen perusteella ottaen huomioon sopimuksen sisältö, sopimuksen tekemiseen liittyvät olosuhteet ja muut sopimukseen, johon arvioinnin kohteena olevat määräykset sisältyvät, liittyvät sopimukset.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

14 Luotonottajat tekivät 14.11.2008 kuluttajina kiinnelainasopimuksen Raiffeisenin kanssa. Tämä lainasopimus oli tehty Puolan zlotyn (PLN) määräisenä, mutta se oli indeksoitu ulkomaan valuuttaan eli Sveitsin frangiin (CHF), ja laina-aika oli 480 kuukautta (40 vuotta).

15 Kyseisen lainan indeksointisäännöt kyseisessä valuutassa määritettiin Raiffeisenin käyttämissä kiinnelainasäännöissä, jotka kuuluivat osana kyseiseen sopimukseen.

16 Kiinnelainaa koskevien sääntöjen 7 kohdan 4 alakohdassa todetaan pääasiallisesti, että luotto myönnetään PLN:n määräisenä käyttäen perusteena vaihtokurssia, joka on vähintään luoton myöntämisaikana voimassa olevan taulukon mukainen ulkomaanvaluutan ostokurssi (PLN–CHF), ja luotosta jäljellä oleva velkasaldo ilmaistaan CHF:ssä tämän kurssin perusteella. Samojen sääntöjen 9 kohdan 2 alakohdan mukaan kyseisen lainan takaisinmaksuerät ilmaistaan CHF:ssä ja ne peritään PLN:n määräiseltä pankkitililtä niiden eräpäivänä samassa valuuttakurssitaulukossa mainitun PLN–CHF-myyntikurssin perusteella.

17 Pääasiassa kyseessä olevan lainan korko perustui vaihtuvakorkoiseen korkokantaan, joka määriteltiin lisäämällä LIBOR CHF 3M -viitekorkoon Raiffeisenin tavanomainen korkomarginaali.

18 Lainanottajat nostivat ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa kanteen, jossa he vaativat ensisijaisesti, että pääasiassa kyseessä oleva lainasopimus todetaan pätemättömiksi sillä perusteella, että tämän tuomion 16 kohdassa kuvattua indeksimekanismia koskevat ehdot ovat kohtuuttomia. He väittävät tältä osin, että nämä ehdot ovat lainvastaisia, koska ne antavat Raiffeiseille mahdollisuuden määrittää vaihtokurssin vapaasti ja mielivaltaisesti. Kantajien mukaan kyseinen pankki määrittää näin ollen yksipuolisesti tämän lainan jäljellä olevan määrän ilmaistuna CHF:ssä sekä kuukausierän määrän ilmaistuna PLN:ssä. Kyseisten ehtojen poistamisen jälkeen on mahdotonta määrittää asianmukaista vaihtokurssia, joten sopimusta ei voida pysyttää voimassa.

19 He väittävät toissijaisesti, että pääasiassa kyseessä olevan lainasopimuksen täyttäminen on mahdollista ilman näitä samoja ehtoja PLN:ssä ilmaistun lainan määrän ja kyseisessä sopimuksessa vahvistetun korkokannan perusteella, joka määräytyy vaihtuvan LIBOR-korkokannan ja pankin tavanomaisen marginaalin mukaan.

20 Raiffeisen kiistää, että kyseessä olevat ehdot olisivat kohtuuttomia, ja väittää, että kyseisten ehtojen poistamisen jälkeenkin osapuolet olisivat edelleen sidottuja pääasiassa kyseessä olevan lainasopimuksen muihin määräyksiin. Kun vaihtokurssin vahvistamista koskevia dispositiivisia sääntöjä ei ole, poistettujen sopimusehtojen sijasta on sovellettava siviililain 56, 65 ja 354 §:ssä säädettyjä yleisiä periaatteita.

- 21 Kyseinen pankki kiistää lisäksi sen, että mainittujen sopimusehtojen poistamisesta voisi olla seurauksena, että pääasiassa kyseessä oleva lainasopimus olisi täytettävä PLN:n määräisenä lainana soveltamalla siihen kuitenkin LIBOR:n perusteella määriteltyä korkokantaa. Se, että asianosaisten sopimuksen mukaisesti käytettiin LIBOR CHF:ää eikä PLN:ää varten määrättyä korkeampaa korkokantaa eli WIBORIA, johtui pankin mukaan pelkästään siitä, että sopimukseen oli sisällytetty riidanalaisissa sopimusehdoissa tarkoitettu indeksointimenetelmä.
- 22 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että nyt kyseessä olevan kaltaiset ulkomaanvaluutassa indeksoidut lainasopimukset ovat kehittyneet käytännössä. Tällaisen lainasopimuksen käsite lisättiin Puolan lainsäädäntöön vasta vuonna 2011, mutta siinä kuitenkin vain säädetään velvollisuudesta määritellä sopimuksessa erityiset säännöt, joilla määritetään muun muassa valuuttojen muuntamismekanismit.
- 23 Se täsmentää katsovansa kyseessä olevan lainasopimuksen sopimusehtojen osalta, että ne ovat kohtuuttomia eivätkä ne siten sido lainanottajia.
- 24 Kyseinen tuomioistuin toteaa, että valuuttakurssin määrittäminen ja siten kyseessä olevan lainasopimuksen täyttäminen on mahdotonta ilman kyseisiä ehtoja. Se viittaa tältä osin aluksi 30.4.2014 annettuun tuomioon Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282) ja pohtii, onko siinä tapauksessa, että kyseisen sopimuksen toteaminen pätemättömäksi on kuluttajan kannalta epäedullista, mahdollista korjata kyseisen sopimuksen puutteellisuus sellaisten kansallisten säännösten, kuten siviililain 56 ja 354 §:ssä säädettyjen säännösten, perusteella, jotka eivät ole dispositiivisia vaan yleisiä ja joissa viitataan yhteiskunnassa vallitseviin sääntöihin ja vakiintuneisiin tapoihin. Vaikka on mahdollista, että näiden sääntöjen ja tapojen perusteella voidaan katsoa, että sovellettava vaihtokurssi on riidanalaisista sopimusehdoista ilmenevällä tavalla juuri Raiffeisenin soveltama vaihtokurssi, ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan voitaisiin hyväksyä myös, että kyseessä on markkinoilla vallitseva vaihtokurssi tai keskuspankin vahvistama vaihtokurssi.
- 25 Jos vastaus tähän kysymykseen on kieltävä, kyseinen tuomioistuin pohtii lisäksi, että jos tuomioistuin katsoo, että sopimuksen toteamisella pätemättömäksi on kuluttajalle epäedullisia vaikutuksia, voiko tuomioistuin silloin pysyttää sopimuksessa olevan kohtuuttoman ehdon, vaikka kuluttaja ei ole ilmaissut aikomustaan sitoutua kyseiseen ehtoon.
- 26 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa tämän jälkeen, että sen selvittämiseksi, onko sopimuksen pätemättömäksi toteamisella kuluttajalle epäedullisia vaikutuksia, on tarpeen määritellä näiden vaikutusten arviointiperusteet ja erityisesti ajankohta, jonka mukaan niitä on arvioitava. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii myös, voiko se kuluttajan tahdon vastaisesti arvioida kyseessä olevan sopimuksen pätemättömäksi toteamisen vaikutuksia eli voiko kuluttaja toisin sanoen estää sen, että kyseistä sopimusta täydennetään tai että sen täyttämistapa vahvistetaan yleislausekkeita sisältävien sääntöjen perusteella silloin, kun tuomioistuin katsoo kuluttajan näkemyksestä poiketen, että sopimuksen täydentäminen voisi olla kuluttajan kannalta edullisempaa kuin sen toteaminen pätemättömäksi.
- 27 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii lopuksi direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaan sisältyvän ilmaisun ”jos sopimus voi olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja” tulkintaa. Mainittu tuomioistuin selittää, että vaikka pääasiassa kyseessä olevan lainasopimuksen pysyttäminen voimassa tämän tuomion 19 kohdassa kuvatulla tavalla muutetussa muodossa ei ole objektiivisesti mahdotonta, se voisi olla vastoin sopimusvapautta rajoittavia Puolan oikeuden yleisiä periaatteita ja erityisesti siviililain 353¹ §:ää, koska on täysin epäilyksetöntä, että kyseisen lainan indeksointi on ainoa peruste LIBOR CHF -korkokantaan perustuvalla korkokannalla, sellaisena kuin asianosaiset ovat siitä sopineet mainittua sopimusta tehdessään.

28 Sąd Okręgowy w Warszawie (Varsovan alueellinen tuomioistuin, Puola) päätti tässä tilanteessa lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

- ”1) Voidaanko – – direktiivin [93/13] 1 artiklan 2 kohdan ja 6 artiklan 1 kohdan perusteella katsoa, että jos seuraus siitä, että tiettyjä sopimusehtoja, jotka määrittävät tavan, jolla osapuolet täyttävät velvoitteen (sen määrä), pidetään kohtuuttomina, olisi kuluttajan kannalta haitallinen koko sopimuksen päättyminen, sopimuksessa olevia aukkoja ei täytetä kohtuuttoman sopimusehdon yksiselitteisesti korvaavan dispositiivisen säännöksen perusteella vaan sellaisten kansallisen oikeuden säännösten perusteella, joissa säädetään niissä määriteltyjen oikeustoimien seurausten täydentämisestä myös kohtuutta koskevista periaatteista (yhteiskunnassa vallitsevat säännöt) tai vakiintuneista tavoista aiheutuvilla seurauksilla?
- 2) Pitäisikö mahdollisessa koko sopimuksen päätymisen seurauksia kuluttajan kannalta koskevassa arvioinnissa ottaa huomioon sopimuksen tekohetkellä vallinneet olosuhteet vai osapuolten kyseisen lausekkeen tehokkuutta koskevan riidan (kuluttajan vetoaminen sen kohtuuttomuuteen) syntyjankohdana vallinneet olosuhteet, ja mikä merkitys on kuluttajan tällaisessa riidassa ilmaisemalla näkemyksellä?
- 3) Onko mahdollista pysyttää sopimusehdot, jotka ovat direktiivin 93/13 säännösten mukaan kohtuuttomia, jos tällaisen ratkaisun omaksuminen olisi asian ratkaisemishetkellä objektiivisesti edullista kuluttajan kannalta?
- 4) Voiko sellaisten sopimusehtojen pitäminen kohtuuttomina, joissa määritetään osapuolten velvoitteen määrä ja täyttämistapa, johtaa tilanteeseen, jossa sopimuksen sisällön perusteella määritetty oikeussuhteen muoto, kun kohtuuttomien ehtojen seurauksia ei oteta huomioon, ei vastaa osapuolten tarkoitusosapuolten olennaisen velvoitteen osalta; erityisesti tarkoittaako sopimusehdon pitäminen kohtuuttomana, että voidaan jatkaa niiden muiden, joita väite kohtuuttomuudesta ei koske, kuluttajan olennaisen velvoitteen määrittävien sopimusehtojen soveltamista, joiden muoto (sisällyttäminen sopimukseen), jonka osapuolet ovat sopineet, liittyi erottamattomasti kuluttajan riitauttamaan sopimusehtoon?”

Asian käsittelyn vaiheet unionin tuomioistuimessa

- 29 Raiffeisen on unionin tuomioistuimen kirjaamoon 24.6.2019 toimittamallaan asiakirjalla vaatinut, että asian käsittelyn suullinen vaihe määrättäisiin aloitettavaksi uudelleen. Kyseinen asianosainen on unionin tuomioistuimen kirjaamoon 4.9.2019 toimittamassaan asiakirjassa perustellut käsittelyn uudelleen aloittamista koskevaa vaatimustaan.
- 30 Raiffeisen vetoaa tältä osin pääasiallisesti siihen, että julkisasiamies on ratkaisuehdotuksessaan virheellisesti olettanut ensinnäkin, että Puolan oikeudessa ei ole dispositiivista lain säännöstä, jossa määritellään suoraan valuuttojen muuntamista koskevat säännöt, vaikka tällainen sääntö on lisätty siviililain 358 §:n 2 momenttiin, ja että kansallisen tuomioistuimen on ”muokattava” sopimusta ja käytettävä sen sisällön määrittelyssä ”tulkintaa tai luomista”, vaikka Puolassa vallitsevana käytäntönä on keskuspankin keskikoron soveltaminen, ja vielä, että lainasopimuksen pätemättömäksi toteamisen lähtökohtaisena seurauksena olisi jäljellä olevan velan erääntyminen välittömästi maksettavaksi, vaikka Puolan oikeudessa säädetään tällaisen sopimuksen pätemättömäksi toteamisen seuraamuksista, jotka ovat muuntuyppisiä ja kuluttajan kannalta huomattavasti raskaampia. Kyseinen asianosainen väittää myös, että jos hyväksyttäisiin julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksensa 41 kohdassa esittämä kanta, jonka mukaan pääasiassa kyseessä olevan kaltainen CHF:ssä indeksoitu lainasopimus voidaan muuntaa lainasopimukseksi, joka ei ole enää indeksoitu kyseisessä valuutassa mutta johon edelleen sovelletaan kyseiseen valuuttaan liittyvää korkokantaa, tästä aiheutuisi suhteettoman laajoja kielteisiä seurauksia Puolan pankkitoimialalle.

- 31 Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 83 artiklan mukaan unionin tuomioistuin voi julkisasiamiestä kuultuaan määrätä asian käsittelyn suullisen vaiheen aloitettavaksi uudelleen erityisesti, jos se katsoo, ettei sillä ole riittävästi tietoa asiasta, tai jos asianosainen on suullisen vaiheen päätyneeksi julistamisen jälkeen vedonnut uuteen seikkaan, joka voi olennaisesti vaikuttaa unionin tuomioistuimen ratkaisuun, taikka jos asia on ratkaistava sellaisella perusteella, josta asianosaisella tai Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 23 artiklassa tarkoitettulla osapuolella ei ole ollut tilaisuutta lausua.
- 32 Unionin tuomioistuin on nyt käsiteltävässä tapauksessa julkisasiamiestä kuultuaan katsonut, että sillä on asian ratkaisun kannalta kaikki riittävät tiedot. Se toteaa tältä osin, että Raiffeisenin esittämät seikat eivät ole sellaisia uusia seikkoja, jotka voisivat olennaisesti vaikuttaa unionin tuomioistuimen ratkaisuun työjärjestyksen 83 artiklassa tarkoitettulla tavalla. Siltä osin kuin nämä seikat koskevat Puolan lainsäädännön tulkintaa, ne voisivat nimittäin olla merkityksellisiä enintään ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa vireillä olevan asian ratkaisemiseksi. Ne eivät sen sijaan ole merkityksellisiä kysymyksiin vastaamiseksi, sellaisina kuin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on ne esittänyt. Sitä paitsi seikat, jotka koskevat Raiffeisenin kuvaaman sopimukseen kohdistuvan muutoksen kohtuuttomuutta, ovat vain sen kirjallisesti jo esittämien huomautusten kehittelyä.
- 33 Asian käsittelyn suullista vaihetta ei siis ole syytä määrätä aloitettavaksi uudelleen.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Neljäs kysymys

- 34 Neljännellä kysymyksellään, johon on vastattava ensiksi, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että se on esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin todettuaan kohtuuttomiksi tietyt sopimusehdot ulkomaan valuutassa indeksoidussa lainasopimuksessa, jonka mukaan korkokanta on suoraan sidottu asianomaisen valuutan pankkienväliseen korkokantaan, katsoo kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti, että tämä sopimus ei voi olla olemassa ilman näitä ehtoja, koska kyseisten ehtojen poistaminen muuttaisi kyseisen sopimuksen pääkohteen luonnetta.
- 35 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee tältä osin, että lainanottajien riitauttamat sopimusehdot liittyvät pääasiassa kyseessä olevan lainan indeksimekanismiin kyseisessä valuutassa ja tämä indeksointi toteutetaan siten, että lainanottajien on vastattava kustannuksista, jotka johtuvat varojen vapauttamishetkellä käytetyn kyseisen valuutan ostokurssin ja kuukausittaisiin takaisinmaksueriin sovellettavan saman valuutan myyntikurssin välisestä erotuksesta. Todettuaan nämä sopimusehdot kohtuuttomiksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, voidaanko pääasiassa kyseessä olevan lainasopimuksen sallia olevan edelleen voimassa ilman kyseisiä ehtoja, koska tämän sopimuksen täyttäminen valitun indeksimekanismin poistamisen jälkeen merkitsisi muuntyyppisen kuin asianosaisten välillä tehdyn sopimuksen täyttämistä.
- 36 Kyseisen tuomioistuimen mukaan pääasiassa kyseessä oleva lainasopimus ei nimittäin olisi enää silloin indeksoitu mainitussa valuutassa, kun taas korkokanta perustuisi edelleen tämän saman valuutan korkokantaan, joka on alempi. Tällainen muutos, joka vaikuttaisi tämän sopimuksen pääkohteeseen, voisi olla ristiriidassa Puolan oikeudessa ja erityisesti siviililain 353¹ §:ssä säädettyjen sopimusvapautta rajoittavien yleisten periaatteiden kanssa.
- 37 Tältä osin on muistutettava, että direktiivillä 93/13 toteutettu suojajärjestelmä perustuu ajatukseen siitä, että kuluttaja on elinkeinonharjoittajaan nähden heikompi osapuoli sekä neuvotteluaseman että tietojen puolesta, mikä johtaa siihen, että kuluttaja sitoutuu elinkeinonharjoittajan ennakolta laatimiin sopimusehtoihin ilman, että hän voisi vaikuttaa niiden sisältöön. Tämän heikomman aseman vuoksi kyseisellä direktiivillä veloitetaan jäsenvaltiot säätämään järjestelmästä, jolla varmistetaan se, että

- kaikki sellaiset sopimusehdot, joista ei ole erikseen neuvoteltu, voidaan tutkia niiden mahdollisen kohtuuttomuuden arvioimiseksi (ks. vastaavasti tuomio 26.3.2019, Abanca Corporación Bancaria ja Bankia, C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, 49 ja 50 kohta).
- 38 Tässä yhteydessä direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdassa säädetään, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja että sopimus jää muilta osin osapuolia sitovaksi, jos sopimus voi olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja.
- 39 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tällä säännöksellä ja erityisesti sen virkkeen loppuosalla pyritään korvaamaan muodollinen tasapaino, joka sopimuksella perustetaan sopimuspuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välille, todellisella tasapainolla, jolla voidaan palauttaa sopimuspuolten välinen yhdenvertaisuus, eikä sillä pyritä siihen, että kaikki kohtuuttomia ehtoja sisältävät sopimukset todettaisiin pätemättömiksi, joten kyseisen sopimuksen pitää pääsääntöisesti säilyä muuttamattomana lukuun ottamatta kohtuuttomien ehtojen poistamista. Edellyttäen että viimeksi mainittu edellytys täyttyy, kyseinen sopimus voidaan direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan mukaan pysyttää voimassa siltä osin kuin tällainen sopimuksen pysyttäminen voimassa ilman kohtuuttomia ehtoja on kansallisen oikeuden säännösten mukaan oikeudellisesti mahdollista, mikä on selvitetävä objektiivista lähestymistapaa noudattaen (ks. vastaavasti tuomio 14.3.2019, Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, 40 ja 51 kohta ja tuomio 26.3.2019, Abanca Corporación Bancaria ja Bankia, C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, 57 kohta).
- 40 Tästä seuraa, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan virkkeen loppuosassa ei itsessään vahvisteta kriteereitä, joilla määritetään mahdollisuus pysyttää sopimus voimassa ilman kohtuuttomia ehtoja, vaan jätetään kansallisen oikeusjärjestyksen tehtäväksi vahvistaa ne unionin oikeutta noudattaen, kuten myös julkisasiamies on pääasiallisesti todennut ratkaisuehdotuksensa 54 kohdassa. Kysymys siitä, onko sopimuksen, jonka tietyt ehdot on todettu pätemättömiksi, pysyttäminen tietyssä konkreettisessa tilanteessa mahdollista, on näin ollen lähtökohtaisesti tutkittava kansallisessa oikeudessa säädettyjen kriteerien perusteella.
- 41 Siltä osin kuin on kyse unionin oikeudessa asetetuista rajoista, joita kansallisessa oikeudessa on tässä yhteydessä noudatettava, on täsmennettävä muun muassa, että tämän tuomion 39 kohdassa tarkoitettun objektiivisen lähestymistavan mukaisesti ei ole sallittua, että jonkin sopimuspuolen tilannetta pidetään kansallisessa oikeudessa ratkaisevana kriteerinä, jonka perusteella sopimuksen tuleva kohtalo määritellään (ks. vastaavasti tuomio 15.3.2012, Pereničová ja Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, 32 kohta).
- 42 Pääasiassa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuimien ei nähtävästi sulje pois sitä mahdollisuutta, että jos valuuttakurssierotusta koskevat sopimusehdot vain poistetaan, pääasiassa kyseessä oleva lainasopimus voi sen jälkeen lähtökohtaisesti olla olemassa tämän tuomion 36 kohdassa kuvatun kaltaisessa muutetussa muodossa, mutta epäilee nähtävästi sitä, onko sopimuksen tällainen muuttaminen sen kansallisen oikeuden mukaan sallittua.
- 43 Tämän tuomion 40 ja 41 kohdassa esitetystä seuraa, että jos kansallinen tuomioistuin katsoo, että asian kannalta merkityksellisten kansallisen oikeuden säännösten mukaan sopimuksen voimassa pitäminen ilman siihen sisältyviä kohtuuttomia ehtoja ei ole mahdollista, direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta ei lähtökohtaisesti ole esteenä sille, että se todetaan pätemättömäksi.
- 44 Näin on sitäkin suuremmalla syyllä pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa, jossa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toimittamista tiedoista, sellaisina kuin ne on esitetty tiivistetysti tämän tuomion 35 ja 36 kohdassa, näyttäisi seuraavan, että lainanottajien riitauttamien ehtojen kumoaminen johtaisi paitsi indeksimekanismin sekä valuuttakurssieron poistamiseen, välillisesti myös pääasiassa kyseessä olevan lainan valuutassa indeksoimiseen suoraan liittyvän valuuttakurssiriskin lakkaamiseen. Unionin tuomioistuin on kuitenkin jo katsonut, että

valuuttakurssiriskiä koskevalla sopimusehdolla määritellään pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen lainasopimuksen pääkohde, joten näissä olosuhteissa on epävarmaa, onko pääasiassa kyseessä olevan lainasopimuksen pysyttäminen voimassa objektiivisesti mahdollista (ks. vastaavasti tuomio 14.3.2019, Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, 48 ja 52 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 45 Edellä esitetyn perusteella neljänteen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se ei ole esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin todettuaan kohtuuttomiksi tietyt sopimusehdot ulkomaan valuutassa indeksoidussa lainasopimuksessa, jonka mukaan korkokanta on suoraan sidottu asianomaisen valuutan pankkienväliseen korkokantaan, katsoo kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti, että tämä sopimus ei voi olla olemassa ilman näitä ehtoja, koska kyseisten ehtojen poistaminen muuttaisi kyseisen sopimuksen pääkohteen luonnetta.

Toinen kysymys

- 46 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisella kysymyksellään lähinnä, onko direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa tulkittava yhtäältä siten, että 30.4.2014 annetussa tuomiossa Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282) tarkoitettujen kaltaisia sopimuksen kokonaisuudessaan pätemättömäksi toteamisen vaikutuksia kuluttajan asemaan on arvioitava kyseisen sopimuksen tekemisen ajankohtana vallinneiden olosuhteiden eikä oikeudenkäynnin ajankohtana vallitsevien tai ennakoitavissa olevien olosuhteiden perusteella, ja toisaalta siten, että kuluttajan tässä yhteydessä ilmaisema tahto on tässä arvioinnissa ratkaiseva.
- 47 Kuten neljänteen kysymykseen annetusta vastauksesta käy tältä osin ilmi, on niin, että jos ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti, että kyseisen lainasopimuksen pysyttäminen siihen sisältyvien kohtuuttomien ehtojen poistamisen jälkeen on mahdotonta, tämä sopimus ei lähtökohtaisesti voi olla olemassa direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla ja se on näin ollen todettava pätemättömäksi.
- 48 Unionin tuomioistuin on kuitenkin katsonut, että kyseinen 6 artiklan 1 kohta ei ole esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin korvaa tällaisen kohtuuttoman ehdon sellaisella kansallisen oikeuden säännöksellä, joka on dispositiivinen tai jota sovelletaan kyseessä olevan sopimuksen osapuolten niin sopiessa, mutta tämä mahdollisuus on olemassa vain niissä tilanteissa, joissa kohtuuttoman sopimusehdon poistaminen pakottaisi tuomioistuimen toteamaan sopimuksen kokonaisuudessaan pätemättömäksi siten, että tästä aiheutuu kuluttajalle erityisen haitallisia seurauksia, jolloin pätemättömäksi toteaminen vaikuttaisi kuluttajan vahingoksi (ks. vastaavasti tuomio 30.4.2014, Kásler ja Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, 80–84 kohta ja tuomio 26.3.2019, Abanca Corporación Bancaria ja Bankia, C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, 64 kohta).
- 49 Ensinnäkin ajankohdasta, joka on otettava huomioon näitä seurauksia arvioitaessa, on todettava, että tällainen korvaamismahdollisuus noudattaa täysin direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan tavoitetta, joka tämän tuomion 39 kohdassa todetuin tavoin on kuluttajan suojeleminen palauttamalla tasapaino hänen ja elinkeinonharjoittajan välille (ks. vastaavasti tuomio 26.3.2019, Abanca Corporación Bancaria ja Bankia, C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, 57 kohta).
- 50 Kun otetaan huomioon, että tämä korvaamismahdollisuus palvelee kuluttajan suojeleminen varmistamista turvaamalla hänen etunsa niiden mahdollisesti haitallisten seurausten varalta, joita kyseessä olevan sopimuksen toteamisesta kokonaisuudessaan pätemättömäksi voisi aiheutua, on kuitenkin todettava, että näitä seurauksia on välttämättä arvioitava oikeudenkäynnin aikana vallitsevien tai ennakoitavissa olevien olosuhteiden perusteella.
- 51 Kuluttajan suojeleminen voidaan nimittäin varmistaa ainoastaan ottamalla huomioon hänen todelliset ja siten ajankohtaiset intressinsä eikä niitä intressejä, jotka hänellä oli kyseessä olevan sopimuksen tekohetken olosuhteissa, kuten myös julkisasiamies on pääasiallisesti todennut ratkaisuehdotuksensa 62

ja 63 kohdassa. Samoin seurauksia, joilta näitä etuja on suojattava, ovat ne seuraukset, jotka todella aiheutuisivat oikeudenkäynnin aikana vallitsevista tai ennakoitavista olevista olosuhteista siinä tapauksessa, että kansallinen tuomioistuin toteaisi kyseisen sopimuksen pätemättömäksi, eivätkä ne seuraukset, jotka olisivat aiheutuneet sopimuksen pätemättömäksi toteamisesta sen tekopäivänä.

- 52 Tätä toteamusta ei aseteta kyseenalaiseksi sillä Raiffeisenin esittämällä seikalla, että direktiivin 93/13 4 artiklan 1 kohdan mukaan sopimusehdon kohtuuttomuutta arvioidaan viitaten ”sopimuksen tekohetkellä” kaikkiin sopimuksen tekoon liittyviin olosuhteisiin, koska tämän arvioinnin tarkoitus eroaa olennaisesti sopimuksen pätemättömäksi toteamisesta aiheutuvien seurausten arvioinnin tarkoituksesta.
- 53 Toiseksi kuluttajan tältä osin ilmaisemalle tahdolle annettavan merkityksen osalta on muistutettava, että unionin tuomioistuin on täsmentänyt kansalliselle tuomioistuimelle kuuluvaa velvollisuutta sivuuttaa tarvittaessa viran puolesta kohtuuttomat ehdot direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan nojalla siten, että kyseisen tuomioistuimen ei tarvitse jättää soveltamatta kyseessä olevaa ehtoa, jos kuluttaja sen jälkeen, kun tämä tuomioistuin on ilmoittanut asiasta kuluttajalle, ei vetoa siihen, että ehto on kohtuuton ja sitomaton, jolloin hän antaa vapaaehtoisen ja tietoisin suostumuksensa kyseiseen sopimusehtoon (ks. vastaavasti tuomio 21.2.2013, Banif Plus Bank, C-472/11, EU:C:2013:88, 23, 27 ja 35 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 54 Niinpä direktiivissä 93/13 ei mennä niin pitkälle, että siinä säädetty järjestelmä kuluttajien suojaamiseksi elinkeinonharjoittajien kohtuuttomilta sopimusehdoilta tehtäisiin pakolliseksi. Jos kuluttaja haluaa mieluummin olla vetoamatta tähän suojajärjestelmään, sitä ei näin ollen sovelleta.
- 55 Analogisesti on niin, että koska kyseistä suojajärjestelmää kohtuuttomia ehtoja vastaan ei sovelleta, jos kuluttaja vastustaa tätä, kuluttajalla on sitäkin suuremmalla syyllä oltava oikeus vastustaa sitä, että häntä suojataan tämän saman järjestelmän mukaisesti niiltä haitallisilta seurauksilta, joita aiheutuu sopimuksen toteamisesta kokonaisuudessaan pätemättömäksi, jollei kuluttaja halua vedota tähän suojaan.
- 56 Edellä esitetyn perusteella toiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava yhtäältä siten, että 30.4.2014 annetussa tuomiossa Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282) tarkoitettujen kaltaisia sopimuksen kokonaisuudessaan pätemättömäksi toteamisen vaikutuksia kuluttajan asemaan on arvioitava oikeudenkäynnin ajankohtana vallitsevien tai ennakoitavista olevien olosuhteiden perusteella, ja toisaalta siten, että kuluttajan tässä yhteydessä ilmaisema tahto on tässä arvioinnissa ratkaiseva.

Ensimmäinen kysymys

- 57 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään lähinnä, onko direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että se on esteenä sille, että sopimuksessa olevien kohtuuttomien ehtojen poistamisesta aiheutuvat aukot kyseisessä sopimuksessa korjattaisiin pelkästään sellaisten yleisluonteisten kansallisten säännösten perusteella, joissa säädetään, että oikeustoimissa ilmaistuja vaikutuksia täydennetään muun muassa kohtuusperiaatteesta tai vakiintuneista tavoista johtuvilla vaikutuksilla.
- 58 Tästä on todettava tämän tuomion 48 kohdassa mainituin tavoin, että unionin tuomioistuin on tulkinnut direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa siten, että se ei ole esteenä sille, että kun sopimuksen pätemättömäksi toteaminen kokonaisuudessaan aiheuttaisi kuluttajalle erityisen vahingollisia seurauksia, kansallinen tuomioistuin korjaa tässä sopimuksessa olevien kohtuuttomien ehtojen pätemättömyyden korvaamalla ne kansallisen oikeuden dispositiivisella säännöksellä tai sellaisella säännöksellä, jota sovelletaan siinä tapauksessa, että sopimuspuolet niin sopivat.

- 59 On syytä korostaa, että tämä korvaamismahdollisuus, joka on poikkeus pääsäännöstä, jonka mukaan kyseessä oleva sopimus pysyy sen osapuolia sitovana vain siinä tapauksessa, että se voi olla olemassa ilman siihen sisältyviä kohtuuttomia ehtoja, koskee vain dispositiivisia tai sellaisia kansallisen oikeuden säännöksiä, joita sovelletaan, kun sopimuspuolet ovat tästä sopineet, ja perustuu erityisesti siihen, ettei tällaisten säännösten oleteta sisältävän kohtuuttomia sopimusehtoja (ks. vastaavasti tuomio 30.4.2014, Kásler ja Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, 81 kohta ja tuomio 26.3.2019, Abanca Corporación Bancaria ja Bankia, C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, 59 kohta).
- 60 Näiden säännösten oletetaan nimittäin ilmaisevan tasapainoa, jonka kansallinen lainsäätäjät on halunnut vahvistaa tiettyjen sopimusten osapuolten kaikkien oikeuksien ja velvollisuuksien välille niissä tapauksissa, joissa osapuolet eivät ole poikenneet kansallisen lainsäätäjän kyseisten sopimusten osalta säätämästä vakiosäännöstä tai ovat nimenomaisesti valinneet sellaisen säännön sovellettavuuden, jonka kansallinen lainsäätäjät on säätänyt tätä tarkoitusta varten.
- 61 Käsiteltävässä asiassa on kuitenkin niin, että vaikka oletettaisiin, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tarkoittamien säännösten kaltaiset säännökset, jotka ovat yleisluonteisia ja edellyttävät niiden määräämistä sovellettaviksi, voisivat hyödyllisesti korvata kyseessä olevat kohtuuttomat ehdot, kun kansallinen tuomioistuin yksinkertaisesti päättää korvaamisesta, lainsäätäjät ei kuitenkaan näytä tehneen niihin kohdistuvaa erityistä arviointia tämän tasapainon palauttamiseksi, joten nämä säännökset eivät kuulu tämän tuomion 59 kohdassa tarkoitettujen olettaman, jonka mukaan ne eivät ole kohtuuttomia, piiriin, kuten myös julkisasiamies on pääasiallisesti todennut ratkaisuehdotuksensa 73 kohdassa.
- 62 Edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se on esteenä sille, että sopimuksessa olevien kohtuuttomien ehtojen poistamisesta aiheutuvat aukot kyseisessä sopimuksessa korjattaisiin pelkästään sellaisten yleisluonteisten kansallisten säännösten perusteella, joissa säädetään, että oikeustoimessa ilmaistuja vaikutuksia täydennetään muun muassa kohtuusperiaatteesta tai vakiintuneista tavoista johtuvilla vaikutuksilla, ja jotka eivät ole dispositiivisia säännöksiä eivätkä säännöksiä, joita sovelletaan sopimusosapuolten niin sopiessa.

Kolmas kysymys

- 63 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kolmannella kysymyksellään lähinnä, onko direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että se on esteenä sopimuksessa olevien kohtuuttomien ehtojen voimassa pitämiseksi, jos niiden poistaminen johtaisi sopimuksen pätemättömyyteen ja tuomioistuin katsoo, että pätemättömäksi toteamisella olisi epäedullisia vaikutuksia kuluttajalle.
- 64 Aluksi on täsmennettävä, että tämä kysymys koskee tilannetta, jossa kohtuuttomien ehtojen korvaaminen tämän tuomion 48 kohdassa tarkoitetuilla tavoilla ei ole sallittua.
- 65 On muistutettava, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan virkkeen alkuosassa edellytetään, että jäsenvaltioiden on säädettävä, että kohtuuttomat ehdot "eivät sido kuluttajia".
- 66 Unionin tuomioistuin on tulkinnut tätä säännöstä siten, että jos kansallinen tuomioistuin pitää sopimusehtoa kohtuuttomana, se on velvollinen olemaan soveltamatta sitä ja tästä velvollisuudesta poiketaan vain siinä tapauksessa, että kuluttaja, sen jälkeen kun kyseinen tuomioistuin on ilmoittanut asiasta hänelle, ei vetoa siihen, että ehto on kohtuuton ja sitomaton, ja antaa siten vapaan ja tietoisin suostumuksen kyseessä olevaan sopimusehtoon, kuten tämän tuomion 53 kohdassa on muistutettu.

- 67 Näin ollen on niin, että jos kuluttaja ei suostu kyseessä olevien kohtuuttomien ehtojen voimassa pitämiseen tai jopa nimenomaisesti vastustaa sitä, kuten pääasiassa näyttää olevan, kyseistä poikkeusta ei voida soveltaa.
- 68 Edellä esitetyn perusteella kolmanteen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se on esteenä sopimuksessa olevien kohtuuttomien ehtojen voimassa pitämiseen, jos niiden poistaminen johtaisi sopimuksen pätemättömyyteen ja tuomioistuin katsoo, että pätemättömäksi toteamisella olisi epäedullisia vaikutuksia kuluttajalle, jollei kuluttaja ole antanut suostumustaan niiden voimassa pitämiseen.

Oikeudenkäyntikulut

- 69 Pääasioiden asianosaisten osalta asioiden käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevien asioiden käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) **Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se ei ole esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin todettuaan kohtuuttomiksi tietyt sopimusehdot ulkomaan valuutassa indeksoidussa lainasopimuksessa, jonka mukaan korkokanta on suoraan sidottu asianomaisen valuutan pankkienväliseen korkokantaan, katsoo kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti, että tämä sopimus ei voi olla olemassa ilman näitä ehtoja, koska kyseisten ehtojen poistaminen muuttaisi kyseisen sopimuksen pääkohteen luonnetta.**
- 2) **Direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava yhtäältä siten, että 30.4.2014 annetussa tuomiossa Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282) tarkoitettujen kaltaisia sopimuksen kokonaisuudessaan pätemättömäksi toteamisen vaikutuksia kuluttajan asemaan on arvioitava oikeudenkäynnin ajankohtana vallitsevien tai ennakoitavissa olevien olosuhteiden perusteella, ja toisaalta siten, että kuluttajan tässä yhteydessä ilmaisema tahto on tässä arvioinnissa ratkaiseva.**
- 3) **Direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se on esteenä sille, että sopimuksessa olevien kohtuuttomien ehtojen poistamisesta aiheutuvat aukot kyseisessä sopimuksessa korjattaisiin pelkästään sellaisten yleisluonteisten kansallisten säännösten perusteella, joissa säädetään, että oikeustoimissa ilmaistuja vaikutuksia täydennetään muun muassa kohtuusperiaatteesta tai vakiintuneista tavoista johtuvilla vaikutuksilla, ja jotka eivät ole dispositiivisiä säännöksiä eivätkä säännöksiä, joita sovelletaan sopimusosapuolten niin sopiessa.**
- 4) **Direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se on esteenä sopimuksessa olevien kohtuuttomien ehtojen voimassa pitämiseen, jos niiden poistaminen johtaisi sopimuksen pätemättömyyteen ja tuomioistuin katsoo, että pätemättömäksi toteamisella olisi epäedullisia vaikutuksia kuluttajalle, jollei kuluttaja ole antanut suostumustaan niiden voimassa pitämiseen.**

Allekirjoitukset